

درس اول

درسنامه‌ی درس اول

کله مشاهدۀ برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری ← **احتیاج دائمی** انسان به داشتن برنامه تضمین کننده سعادت

کله **نیازهای انسان دو دسته‌اند:**

۱. **نیازهای طبیعی و غریزی:** مانند نیاز به آب، هوا، غذا و پوشاک؛ **خدا پاسخ** به این نیازها را در **جهان خلقت آماده کرده راه آگاهی** از آن‌ها را به انسان داده است. انسان در این نیازها با سایر موجودات **شباهت** دارد.

۲. **نیازهای برتر (بنیادین، اصیل، فراطبیعی):** زمانی برای انسان‌ها مطرح می‌شود که انسان از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد. برآمده از (معلول) سرمایه‌های ویژه‌ای که خدا به انسان داده. **پاسخ صحیح** به این نیازها = **تضمین سعادت** انسان

* توجه به نیازهای برتر به تدریج منجر به **دل مشغولی، دغدغه و سوالاتی** می‌شود که تا پاسخ آن را نیابد آرام نمی‌گیرد.

کله **نیازهای برتر:**

۱. شناخت هدف زندگی:

- ✓ انسان در صدد **هدف متعالی** است و می‌خواهد به این سؤال پاسخ دهد که **برای چه زندگی می‌کند.**
- ✓ اگر انسان هدف حقیقی را **بدست نیاورد** یا در شناختش دچار **خطا** شود، عمر را از دست داده بدون کسب سعادت
- ✓ **حدیث مرتبط:** امام سجاد(ع): «خدایا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن **آفریده‌ای**»

۲. درک آینده خویش:

- ✓ از جمله سؤالات مرتبط با این نیاز عبارت است از:
 - **آینده** چگونه است؟
 - آیا زندگی با **مرگ** تمام می‌شود یا دفتر حیات شکل دیگری می‌گیرد؟
 - اگر شکل دیگری دارد، چگونه است؟
 - **توشه سفر** به جهان دیگر چیست؟
 - **خوشبختی** در آن **جهان** در گرو چیست؟
- پاسخ** ← فقط با کسی که از جهان دیگر و پس از مرگ اطلاع دارد
- ✓ **بیت مرتبط:**
روزها فکر من این است و همه شب **سخنم / که چرا غافل از احوال دل خویشتم**
از کجا آمده‌ام آمدنم **بهر چه بود / به کجا می‌روم آخر نمایی و طنم**

۳. کشف راه درست زندگی:

- آیه مرتبط:** ﴿وَالْعَصْرُ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ...﴾
- ✓ **بیت مرتبط:**
مرد خردمند **هنرپیشه** را / عمر دو بایست در این روزگار
تا به یکی **تجربه آموختن / با دگری تجربه بردن** به کار
- ✓ مرتبط با سؤال **چگونه زیستن** و ارتباط **دقیق** با سایر نیازها دارد؛
- ✓ دغدغه دیگر انسان‌های **فکور و خردمند:**
- ✓ **علت جدی بودن این دغدغه:**
انسان **یکبار** به دنیا می‌آید لذا در این فرصت **تکرار نشدنی** باید راهی
مطمئن **بیاید** تا از تمام سرمایه‌ها **بهره‌مند** شود و به هدف **برتر** برسد.
هدف برتر = تقرب به خدا = بندگی خدا (مرتبط با سال دهم)

پاسخ به نیازهای برتر باید

۱. درست و قابل اعتماد باشد؛

علت: نیازمندی هر **پاسخ احتمالی** به **تجربه و آزمون** و محدودیت عمر آدمی و زیاد بودن پاسخ‌های داده شده.

۲. همه جانبه باشد؛

علت: ارتباط **تنگاتنگ** ابعاد روحی و جسمی و فردی و اجتماعی و اخروی و دنیوی انسان، نمی‌توان برای هر بُعد برنامه ریزی جداگانه‌ای ارائه داد.

نتیجه: فقط کسی می‌تواند پاسخگوی نیازهای برتر باشد که **آگاهی کاملی** از جایگاه انسان و سرنوشت او پس از مرگ داشته باشد. (خداوند)

۱. عمومی (هدایت تکوینی): ← متناسب با صفت حکمت (حکیم بودن) خدا

توضیح: خداوند هر مخلوقی را متناسب با ویژگی‌هایی که در وجودش نهاده هدایت می‌کند.

انواع هدایت

۲. خاص انسان (هدایت تشریحی): ﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ﴾

توضیح: هدایت انسان از طریق پیامبران و قرار گرفتن **عقل و وحی** در کنار هم.

دلیل هدایت خاص انسان:

- ✓ قدرت اختیار و انتخاب و قدرت تعقل و تفکر: با عقل در باره هر کاری تفکر می کند و اگر مفید بودن آن را تشخیص داد با اختیار آن را برمیگزیند.
- ✓ یعنی خداوند برنامه هدایت را که دربرگیرنده پاسخ به سوالات بنیادین است از طریق پیامبران می فرستد و انسان با عقل خود
- ۱. در پیام الهی تفکر و کسب معرفت ۲. تشخیص بایدها و نبایدها ۳. یافتن راه صحیح زندگی

امام کاظم(ع) خطاب به هشام بن حکم(شاگرد برجسته امام):

- ✓ هدف از ارسال رسولان ← فقط تعقل در پیام الهی (این عبارت به صورت انحصاری بیان شده است)
- ✓ پذیرش بهتر پیام الهی، معلول برخورداری از معرفت برتر
- ✓ دانایتر بودن(اعلم) نسبت به فرمان های الهی، معلول برتری(افضل) در تعقل و تفکر
- ✓ برتر بودن(ارفع) رتبه در دنیا و آخرت معلول کامل تر بودن(اکمل) عقل

انسان اختیار دارد و نهایتاً خودش می تواند هر راهی را برمیگزیند. آیه مرتبط: ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَّ إِمَّا كَفُورًا﴾

اما انتخاب هر برنامه دیگری غیر از برنامه الهی، باعث می شود انسان در آخرت با دست خالی به آن دیار برود. چنین کسی ناسپاس یا کفور نامیده شده

دو نکته:

۱. پاسخ به نیازهای برتر را نمی توان به احساسات شخصی و سلیقه فردی واگذار کرد

علت: سلیقه ها متفاوت هستند و انسان ها ناقص هستند و بررسی نکردن در پاسخ به این نیازها ممکن است ضررهای جبران ناپذیر را متوجه انسان کند. همچنین این نیازها فراتر از سلیقه های شخصی هستند.

۲. پاسخ به نیازهای برتر را نمی توان نادیده گرفت و طبق ضرب المثل هر چه پیش آید خوش آید عمل نمود.

علت: زیرا روزی متوجه می شوند که دیگر قادر به انجام دادن کاری نیستند. در آن روز نمی توانند خود را به بی خیالی بزنند؛ زیرا گرفتار عواقب کارهای خود شده اند بنابراین، انسان عاقل نمی تواند چنین نگرشی داشته باشد

ترجمه و نکات آیات درس اول

۱- (انبیاء/۳۰): ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾

ترجمه: و از آب هر چیز زنده‌ای را قرار دادیم.

پیام و نکات:

۱. آب نعمت بی نظیر خداوند و مظهر پاکی و عامل اصلی ادامه حیات است.

۲. طبق آیه، آب مایه حیات و اساس زندگی در جهان هستی است.

۲- (فرقان/۴۹): ﴿لُحْيِي بِهِ بَلَدَةٌ مَيْتًا﴾

ترجمه: تا با آن زنده کنیم سرزمین مرده را.

پیام و نکات:

۱. انسان با آب نیازهای طبیعی و جسمی خود را بر طرف می‌سازد.

۲. طبق آیه، آب حیات‌بخش جهان مادی از جمله ما انسان‌هاست.

۳- (انفال/۲۴): ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾

ترجمه: ای مؤمنان، دعوت خدا و پیامبر را اجابت کنید؛ آن گاه که شما را به چیزی فرا می‌خواند که زندگی و حیاتتان می‌بخشد.

پیام و نکات:

۱. آیه از مؤمنان خواسته که دعوت خدا و رسول را اجابت کنند یعنی ایمان، مقدم بر اجابت دعوت خدا و رسول خداست.

۲. منظور از «لما يُحْيِيكُمْ» (آنچه حیاتتان می‌بخشد) دین الهی است. از آنجا که دین راه درست زندگی را نشان می‌دهد، به همین علت حیات‌بخش معرفی شده است.

۳. منظور از «حیات» در این آیه حیات مربوط به روح انسان می‌باشد (دین مایه حیات انسان).

۴- (عصر): ﴿وَ الْعَصْرَ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَصَّوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَصَّوْا بِالصَّبْرِ﴾

ترجمه: قسم به زمان. همانا انسان در زمان است جز کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند و به حق و بردباری سفارش کردند.

پیام و نکات:

۱. خداوند در این آیه به زمان قسم خورده است و علت آن ارزشمندی عمر و زمان می‌باشد.

۲. خسران و زبانی که انسان را تهدید می‌کند این است که سرمایه عمر خود را بیهوده تلف کند و از آن استفاده درستی نکند.

۳. طبق آیه کسانی که واجد چهار ویژگی باشند دچار خسارت و زیان نمی‌شوند:

۱. ایمان داشته باشند (آمَنُوا)؛

۲. اعمال نیک انجام دهند (عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ)؛

۳. یکدیگر را به حق سفارش کنند (تَوَصَّوْا بِالْحَقِّ)؛

۴. یکدیگر را به صبر و شکیبایی سفارش کنند (تَوَصَّوْا بِالصَّبْرِ)؛

۵- (نساء/۱۶۵): ﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَ كَأَنَّ اللَّهَ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾

ترجمه: رسولانی (را فرستاد که) بشارت و انذار دهند تا برای مردم نباشد در مقابل خداوند، بهانه و دستاویزی بعد از آمدن پیامبران و خداوند شکست ناپذیر حکیم است.

پیام و نکات :

۱. طبق آیه، پیامبران با دو ویژگی **مُبَشِّر(مژده دهنده)** و **مُنذِر(هشدار دهنده)** فرستاده شده‌اند؛
۲. طبق آیه، راه **بهانه گیری** برای انسان **مسدود** است و انسان دلیلی برای توجیه ناکامی‌هایش ندارد. **(اتمام حجت)** (لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ)
۳. طبق آیه، **اتمام حجت** بر انسان با ارسال رسولان، بر اساس دو صفت **عزیز** و **حکیم** بودن خداوند، رقم خورده است. (كَأَنَّ اللَّهَ عَزِيزًا حَكِيمًا)
۴. آیه بیانگر **هدایت خاص انسان (هدایت تشریحی)** می‌باشد؛

* * *